

*Parlem amb l'Ernest Costa i Savoia, entusiasta documentador
de la vida i els racons del nostre país*

SUMARI

JARDÍ BOTÀNIC

- 2 Editorial, per Mercè Mestres
- 3 Flaixos
- 4 Aprenuem botànica
- 6 El safrà
- 8 Parlem amb l'Ernest Costa i Savoia
- 10 Alumnes en pràctiques al Jardí
- 11 Ciència, art i gabinets de curiositats a l'Ateneu Barcelonès
- 12 Els hostes del Jardí

ASSOCIACIÓ D'AMICS DEL JARDÍ BOTÀNIC

- 13 Breus de l'Associació
- 15 Agenda

Núm. 36 BROLLA

Direcció: Josep M. Montserrat

Coordinació: Carme Solà

Consell de redacció: Núria Abellán,

Miriam Aixart, David Bertran,

Àngel Hermansáez, Mercè Mestres,

Jaume Pàmies

Col·laboració: Neus Ibáñez,

Ignacio R. Somovilla, Pere Viladot

Disseny gràfic: Ramon Martínez

Revisió lingüística: Carme Solà

Impremta: Artipapel

Paper Cyclus print de 150 g, 100% reciclat

Dipòsit legal: B 7696-2003

2.000 exemplars gratuïts

Editen: Museu de Ciències Naturals de Barcelona i Associació d'Amics del Jardí Botànic

Amb la col·laboració de:

Àrea Metropolitana de Barcelona

**Jardí Botànic de Barcelona/
Associació d'Amics del Jardí
Botànic de Barcelona**

Dr. Font i Quer, 2

Parc de Montjuïc

08038 Barcelona

Tel.: 93 256 41 60 (Jardí)

Tel.: 93 256 41 70 (Assoc. Amics)

Fax: 93 424 50 53

a/e: museuciencies@bcn.cat (Jardí)

info@amicsjbb.org (Assoc. Amics)

Webs: www.jardibotanic.bcn.cat

www.amicsjbb.org

Imatge de la portada:

*Caient de Monars i Meians damunt la
ribera de Beget (Ernest Costa i Savoia)*

La cuina catalana és notícia. S'hi dediquen portades de diaris i se'n parla als mitjans. Estem, doncs, d'enhora-bona. L'esforç i la constància de molts professionals es veu reconeguda.

Anant una mica més enllà d'evidenciar la vàlua dels nostres cuiners, constatem també una feina menys visualitzada. És la dels qui preparen el rebost. I no em refereixo als altres treballadors de la cuina, que la proveeixen de matèries primeres i eines bàsiques per a l'elaboració dels plats, sinó a professionals de les ciències, que dia a dia investiguen sobre llavors, manteniment d'espècies, aclimatació i introducció de noves, influència d'una climatologia canviant, etc.

Al Jardí Botànic de Barcelona i també a l'Històric es duen a terme tasques de recerca i recuperació de llavors i espècies botàniques que estaven fora dels circuits habituals. Un grup d'investigadors, que ens agradaria que fos més gran i amb més recursos, dedica els esforços a vetllar per aconseguir una varietat de productes de la terra més nutritiva i saborosa.

D'altra banda, i tal com vam constatar en la trobada d'entitats dedicades al verd urbà del 7 de juny a la Masia, hi ha entitats i grups que donen valor a formes diverses d'horticultura urbana.

S'avança doncs en una direcció de reconeixement del nostre "rebost".

Des de l'Associació volem expressar el nostre suport a tots els tècnics del Jardí i agrair-los la seva important dedicació, i ens brindem com a referents per a les entitats que hem tingut ocasió de conèixer en un primer Re-verdir la ciutat.

Mercè Mestres

Presidenta de l'AAJBB

FLAIXOS

- **Visita al Botànic de Gombren.** El passat 1 de juliol els tècnics del Jardí i el grup de voluntaris de jardineria dels dimecres de l'Associació d'Amics van anar a visitar el Jardí Botànic de Gombren, especialitzat en plantes medicinals. A la secció dels Amics hi trobareu més informació (pàgines 13-15).

FOTOGRAFIA: PERE MARCO

- **Sembres de tardor.** Aquesta tardor sembrarem al viver del JBB dues remeses de llavors ben rellevants: llavors d'espècies californianes per anar completant la nostra col·lecció del Jardí, i llavors de plantes gipsícoles que formaran part del futur projecte de fitoepisodi de guixos, on es mostraran les diferents espècies adaptades a aquest tipus de sòls i les seves peculiaritats.
- **Fibres vegetals.** L'exposició temporal "Fibres vegetals. Les plantes ens ajuden a viure", que es va gestar i produir al JBB el 2008 i que va romandre oberta al públic a la sala d'exposicions de l'IBB amb gran èxit de visites, actualment es pot veure en tot el seu conjunt al Jardí Botànic de la Universitat de València, del 26 de juny al 25 d'octubre d'enguany (vegeu l'entrevista, pàg. 8-9).

ESTACIÓ METEOROLÒGICA DEL JARDÍ BOTÀNIC

Per David Bertran. Període: de l'11/05/2015 al 30/07/2015

Dies sense pluja: **76 (93,83%)**

Dies amb
pluja: **5
(6,17%)**

Dies analitzats: **81**
Precipitació acumulada: **5,6 l/m²**
Temperatura mínima: **15,58 °C (21/05/2015)**
Temperatura màxima: **33,9 °C (06/07/2015)**

Dies ennuvolats: **2**
Dies amb pluja: **5**
Cop de vent més fort: **35,64 km/h (23/06/2015)**
Total dies òptims de visita: **45 (55,56%)**

La família de les bromeliàcies

Etimologia. El nom ve del gènere *Bromelia* i fou imposat pel naturalista i religiós francès *Charles Plumier* (1646-1704) en honor al seu col·lega botànic suec *Olaf Bromel* (1639-1705). Les bromeliàcies es divideixen en tres subfamílies: *Pitcairnioideae*, *Bromelioideae* i *Tillandsioideae*. Comprenen uns 57 gèneres i 1.700 espècies, que es distribueixen per les zones tropicals i temperades càlides d'Amèrica. Les zones de més diversitat són els Andes, l'escut de les Guaianes i la Mata Atlàntica del Brasil.

Excepcionalment, només una espècie i endemisme de gran importància, *Pitcairnia feliciana* es troba a l'Àfrica equatorial, a la República de Guinea.

Són plantes monocotiledònies que evolucionaren fa relativament poc, als voltants de l'inici del Terciari. Van haver d'adaptarse a la nova geologia del terreny durant l'aixecament de la serralada Andina i això va comportar una especialització morfològica que els permetés viure en indrets del continent que havien sofert canvis dràstics en les condicions climàtiques: neu i glaceres, pastures, boscos temperats i selves on les boires i les pluges abundants lixivien els nutrients del sòl i els deixaven pràcticament inerts.

A la vegada, es formaren valls a l'ombra de les pluges on es generaren unes condicions d'aridesa extrema.

Així doncs i segons el seu hàbitat, podem trobar dos tipus de bromeliàcies:

1. Bromeliàcies epífites amb fulles en forma de roseta, al centre de la qual es forma un dipòsit o tanc per recollir l'aigua de l'ambient, i en què les diferents formes dels tricomes i les escames de les fulles ajuden a l'emmagatzematge de l'aigua. En aquests tancs es crea tot un ecosistema on conviuen restes de vegetals, bacteris, invertebrats, mol·luscs i insectes que neixen i moren allà, els cadàvers dels quals seran dissolts per l'aigua i servirán d'únics nutrients per a les plantes.

1. Tanc de bromèlia

2. La més gran de les bromeliàcies: *Puya raimondii*

2. Bromeliàcies terrestres amb arrels, on la disposició de les fulles no forma dipòsits per a l'aigua i les escames de les fulles actuen com a reflectants de la llum solar en ambients xerofítics. Moltes, especialment la subfamília de les *Bromelioideae*, tenen estratègies CAM per a la fixació nocturna del CO².

Aquestes darreres acostumen a tenir unes espines molt fortes al marge de les fulles, on els animals queden atrapats i acaben morint. Els seus cadàvers en descomposició els servirán també d'aliment. Un bon exemple n'és el gènere *Puya*.

Les inflorescències de les bromeliàcies són generalment vistoses. Les flors són bracteades i poden ser bisexuals o en alguns casos unisexuals, i consten de tres sèpals, tres pètals, sis estams i tres estigmes.

Els picaflores o colibrís i les bromeliàcies van coevolucionar junts, ja que la forma tubular dels pètals només permet que les pol·linitzin aus nectarívores, amb el bec llarg tan característic.

Els éssers humans han fet un ús divers de les bromeliàcies: com a medicinal (se n'extrau la bromelina, que té poder antiinflamatori); com a ornamental (en cerimònies religioses dels indígenes o actualment en jardineria); per a fibres i tèxtils (com per exemple *Tillandsia usneoides*, que serveix de farciment en tapisseria); com a aliment (s'usa el tronc jove central d'algunes *Puya* per a amanides, o també se'n mengen els fruits, com el de la pinya -*Ananas comosus*).

Les bromeliàcies al JBB

Xile: *Puya boliviensis*, *P. coerulea*, *P. venusta*, *P. chilensis*, *Fascicularia bicolor*.

Text: Núria Abellán. Foto 3: Clara González

3. *Puya venusta* al JBB

EL SAFRÀ

El safrà (*Crocus sativus L.*) és una planta geòfita, de la família de les iridàcies, que es conrea des de molt antic pel seu interès culinari. Es tracta d'una espècie de les més tradicionals a la cuina catalana. S'utilitza principalment com a condiment i com a colorant (tenyeix d'un groc intens –d'aquí la paraula “groc”, que prové precisament de *Crocus*) per a tota mena de plats, com arrossos, fideus a la cassola, guisats, picades i en algunes postres dolces.

L'origen del safrà es troba a la Mediterrània oriental, concretament a l'illa de Creta, en l'espècie *Crocus cartwrightianus*. El conreu s'estén des de la Mediterrània occidental i el nord d'Àfrica fins a l'Àsia central, sobre terrenys calcaris i lleugers. A la Península les zones de cultiu més importants són Terol i La Manxa. Els productors més importants a escala mundial són l'Iran, Espanya, l'Índia, Grècia, el Marroc i l'Azerbaidjan.

El conreu a Catalunya històricament havia estat molt important de l'edat mitjana fins al s. XIX, principalment a la Segarra, l'Urgell, la Conca de Barberà, les Garrigues, l'Anoia, el Bages, el Solsonès i la Terra Alta. I no només n'érem productors, sinó també comercialitzadors i exportadors cap a Europa i Amèrica del Sud. La capital de la Baixa Segarra o Alt Gaià (Sta. Coloma de Queralt) va esdevenir un centre productor i comercial safraner de primer ordre, on se'n fixava el preu per a tota

Flors de safrà

la península Ibèrica. Però a principi del s. XX el cultiu pràcticament es va extingir a casa nostra i només subsistia per a autoconsum en alguns horts.

Curiosament, el safrà floreix a la tardor. És llavors quan se'n du a terme la recol·lecció (entre octubre i novembre), que és un espectacle cromàtic magnífic. S'ha de fer a primera hora del matí, abans que s'obrin les flors; després s'han d'estendre i, a la tarda, quan les flors ja s'han obert, s'han de desbrinar (arrancar-ne els brins o pistils).

Tant la recol·lecció com el desbrinat són feines totalment manuals, que cal repetir cada dia mentre dura la floració de la plantació, car les flors es marceixen en 24 h. Calen 250.000 flors per obtenir 1 quilo de l'apreciada espècie (els pistils assecats).

La recuperació del conreu del safrà a Catalunya ha vingut sobretot arran d'un projecte (Concaromis) nascut el 2008 a Montblanc (Conca de Barberà), que promovia les plantes aromàtiques com un conreu alternatiu i complementari per a les comarques de secà d'interior, i que posava el territori en valor, mitjançant tècniques d'agricultura ecològica i amb preus dignes per als pagesos.

Després d'alguns assajos, Concaromis va començar a assessorar pagesos o petites empreses familiars agràries que avui formen una xarxa que arriba a 50 productors de 14 comarques del centre, sud i ponent de Catalunya, als quals assessorava i subministra els bulbs. D'aquesta manera cada pagès o unitat familiar conrea un petit tros (per tal de no haver de llogar mà d'obra en el moment de la collita), però el conjunt permet assolir un volum de producció que fa viable concentrar-ne la comercialització amb una marca i segell propis.

Aquests productors han posat en marxa l'Associació de Productors de Safrà de Catalunya Interior (Safracat), que entre altres objectius vol impulsar la creació d'una Denominació d'Origen Safrà de Catalunya, que en garanteixi la procedència i la qualitat. Molt safrà que trobem a les botigues prové de l'Iran, és de qualitat més baixa i, a vegades, es tracta de càrtam o safranó (*Carthamus tinctorius*).

Al Jardí Botànic podem observar dues espècies del gènere *Crocus*, *C. etruscus*, al fitoepisodi de les comunitats d'estepa, i el mateix safrà (*C. sativus*) a la zona etnobotànica. L'estiu vinent volem sembrar alguns bulbs de safrà en un dels bancals propers a la Masia del Jardí Botànic Històric.

Bulbs de safrà

Text: Jaume Pàmies Pagès. Fotografies: Joan Cartanyà Martí

Ernest Costa i Savoia (Bescanó, 1940)
 Membre del Centre Excursionista de Catalunya des del 1963, la seva passió per documentar els Països Catalans l'ha dut a col·laborar en audiovisuals, llibres, revistes, etc., entre els quals destaquen *Descobrir Catalunya, el Temps, Presència, Avui, el Periòdic, Compartir, Muntanya, El Pla de l'Estany, les Garrotxes, Alberes, Catalunya Ràdio, TV2, etc.* Pugem a casa seva, al Pla de l'Estany. Allí hi trobem una persona d'ulls lluents i somriure afable i generós, i quedem presos de la seva deliciosa, extraordinària, vitalitat.

Ets una persona interessada en el paisatge. Amb quins t'identifiques més?

Si aquesta pregunta me l'haguessis fet fa 50 anys, t'hauria dit que com més naturals fossin, millor. Amb el pas dels anys, i això s'ha anat accentuant, els que tenen una presència antròpica cada vegada m'interessaven més. Però hi ha una cosa que m'inquieta, que és la paraula *paisatge* en si mateixa. Jo crec que el paisatge és una percepció: la que cadascú té d'un determinat espai. Per tant, tantes persones, tants paisatges... En canvi, hi ha un altre mot que a mi em sembla més neutre, que és *territori*. Jo crec que si utilitzéssim més aquest mot ens acostariem més a una realitat objectiva, i la paraula paisatge l'hauríem de reservar per aquesta altra acceptació; la percepció que una persona en té.

Com a fotògraf què hi busques, en el territori?

Bé; jo no diria mai que sóc fotògraf... Jo sóc una persona que fa fotografies, de la mateixa manera que no sóc escriptor. I bé, quan surto, cosa que faig molt sovint, m'acompanyo sempre de persones

del territori mateix, perquè m'interessa molt escoltar què diu la gent que l'ha viscut: pastors, boscatans, pagesos... Vaig a un poble, i no pas a l'Ajuntament -allà no en saben res, d'això! (*riu*), i observo... Clar, els que t'interessen són els vells, que són els que tenen informació, i observant ja veus, i no acostumes a errar-la, qui t'interessa... I a més, quan veuen que tu també en saps una mica, d'allò, i utilitzes els seus termes, de seguida s'hi entusiasmen... I ja tens aquella persona engrescada. Si no té més possibilitats hi vas amb el jeep, però si pot caminar, llavors hi vas caminant, amb aquell informant al costat...

I què hi trobes?

A mi m'interessa molt la toponímia, que és un arxiu veritablement extraordinari. Per exemple, els pous de glaç o de neu... N'he trobat més d'un pels topònims. Si tu veus un cim que es diu "de la Nevera" dius...ep! Perquè esclar, a partir del Francolí i més avall, els pous de glaç no hi són, el que hi ha són "neveres"... A més, la toponímia ac-

tualment s'està frivolitant molt, veus per exemple "Muga" o "Tordera" en lloc de "la Muga", "la Tordera"... També m'interessa quina activitat s'hi ha fet, sobretot a partir d'aquesta presència humana però també "vegetal", i els mots que utilitzen per parlar-ne. Per exemple, aquí a la meua contrada els pins pinyers són pins de llei... I amb la geologia exactament igual. I esclar, aquesta gent són un gavadal d'informació, i, a més, s'hi entusiasmen tant!, que escolta, quan arribem ja de tornada a casa... alguns fins i tot ploren!

Per què és important el paisatge?

Primerament, és un luxe i un plaer, i sabent-lo interpretar crec que t'hi trobes molt millor. De totes maneres no perdem de vista que és una invenció humana, cultural, estètica, i que és una intervenció moderna. Pensa que els primers excursionistes, i no cal dir els alpinistes, penetraven en un reialme que a l'entendre dels que hi vivien a prop, estava dominat pel misteri i la por. Només alguns caçadors atrevits i poca gent més s'hi aventurava. El luxe que ens pot proporcionar el paisatge estètic és una cosa de fa quatre dies; i a més, la mateixa gent del territori jo diria que no el sent, o de manera molt rudimentària, precisament perquè en depenen per a la supervivència, i per això els seus ulls, la seva percepció, és ben bé una altra... I és perfectament lícit!

Com col·labores amb el Botànic?

Després de l'aportació de fotografies per il·lustrar el volum 7 de la Història Natural dels PPCC i a través de la Teresa Franquesa faig diverses feines fotogràfiques per al parc de Collserola. Temps després i també amb destinació al Parc, preparo una exposició sobre les fonts d'aquell territori. Per aquestes dates entro en contacte amb la Lurdes Planas i, de la seva mà, amb l'AMB, per documentar l'evolució dels parcs metropolitans: mostrar com d'uns espais inicialment degradats se n'avenen fent parcs per a la ciutadania, com va passar amb el Jardí. A continuació ve la feina sobre els arbres remarcables i més endavant, cap al 2007-2008, i això em va omplir de satisfacció, se'm demana documentació gràfica sobre les fibres vegetals, de cara a preparar-ne l'exposició i el llibre.

Per a les fotografies, què t'interessa més?

A veure, jo sóc tafaner de mena; m'interessa tot. I la fotografia és una eina per fer arribar el que jo vull explicar a les altres persones. Jo sóc de la generació que va patir molt la postguerra, i a casa vaig trobar per exemple llibres que es van poder salvar a partir de la victòria franquista, i esclar això va ser una pedra de toc: imagineu-vos quins llibres jo trobava a escola, i quins a casa... Vaig entendre que m'havien segrestat el país, i vaig voler començar a ensenyar-lo, sobretot als escolars... I així va ser com jo, quan tenia vint-i-tants anys, vaig començar.

Jaume Pàmies i Carme Solà

ALUMNES EN PRÀCTIQUES AL JARDÍ

Com cada any, el Jardí Botànic acull alumnes en pràctiques de diferents centres del territori durant els mesos de primavera i estiu.

Aquest any hem continuat amb el conveni que el Museu té amb l'Institut Rubió i Tudurí, i hem tingut durant els mesos de maig i juny set alumnes, alguns de cicle formatiu de grau mitjà de Jardineria i Floristeria i altres de cicle formatiu de grau superior de Paisatgisme i Medi Rural.

Els alumnes han après les diferents tasques que es duen a terme al Jardí, des de la recol·lecció i la neteja de llavors, l'inventari i el seguiment del Jardí, el manteniment, els repicats i el transplantament al viver, fins al manteniment dels bonsais.

També, com ja fa uns anys, tres dels alumnes de segon cicle de l'IES Rubió i Tudurí que han fet pràctiques al Jardí han obtingut una beca de quatre me-

ses (de juliol a octubre) per ajudar en diferents tasques en els mesos que hi ha més feina al viver.

Aquest any han obtingut la beca en Johan Wagner, l'Armengol Riera i l'Enrique López.

Gràcies a la col·laboració de l'Associació d'Amics del Jardí Botànic hem pogut tenir altres convenis de pràctiques amb alumnes interessats d'altres instituts.

De l'IES Castellar del Vallès hem tingut dos alumnes del cicle mitjà de Jardineria i Floristeria, que han estat durant un mes fent tasques diverses al Jardí.

Per últim, de l'Institut Ribera Baixada del Prat de Llobregat hem tingut durant un mes l'Hèctor Martínez, del cicle de Paisatgisme i Medi Rural, que ha estat col·laborant en el manteniment dels bonsais.

Text: Núria Abellán i Miriam Aixart

Foto: Núria Abellán

CIÈNCIA, ART I GABINETS DE CURIOSITATS A L'ATENEU BARCELONÈS

El passat 13 de maig es va inaugurar a l'Ateneu Barcelonès el cicle "Ciència, art i gabinets de curiositats", compost de cinc sessions amb formats diversos.

El programa, configurat a partir de dues reunions del comitè organitzador amb representants de totes les institucions, combina audicions musicals, diàlegs, cinema i art, i està inscrit dins el cicle "L'Àgora dels naturalistes" de l'Associació d'Amics del Museu, i coordinat per Jordi Serrallonga.

La primera de les sessions (13 de maig) va comptar amb els comissaris de l'exposició, el Dr. Pepe Pardo i la Dra. Neus Ibáñez que, a partir de les preguntes del periodista Michele Catanzaro, van anar descrivint analogies i diferències entre la ciència que es feia en l'època del Gabinet dels Salvador i la que es fa en l'actualitat.

En la segona sessió (10 de juny), les Dres. Tess Knighton, Maria Gembero i Ascensión Mazuela de l'Institut Milà i Fontanals (CSIC), van delectar-nos amb una audició comentada sobre la música dels segles XVII, XVIII i XIX, la que es pot considerar la banda sonora de la Barcelona dels Salvador.

En la tercera sessió (14 d'octubre), Joan Fontcuberta, fotògraf i promotor d'art especialitzat en fotografia, ens introduirà, a partir de la seva pròpia experiència personal, en la fascinació que els gabinets de curiositats han generat sovint en l'art contemporani, en pel·lícules d'animació, escultura, fotografia o pintura.

Per a la quarta sessió (18 de novembre), Jordi Serrallonga ens mostrarà que gabinets de curiositats i científics exploradors han estat font d'inspiració per al cinema, i a partir de breus fragments de pel·lícules ens ensenyarà què hi ha de real i què de fictici en aquests personatges.

Finalment, a la darrera sessió del cicle (16 de desembre), la Dra. Josefina Castellví, oceanògrafa i impulsora de la base científica espanyola antàrtica, mantindrà una conversa amb la periodista Cristina Ribas. Així, mestra i deixeble compartiran l'aventura que l'exploració naturalista comporta, creuant oceans per arribar a terres inhòspites que són la clau de molts dels fenòmens ecològics del món.

El cicle, vinculat a les activitats de l'exposició temporal *Salvadoriana* de l'Institut Botànic (centre mix Ajuntament de Barcelona-CSIC), és coorganitzat pel mateix Ateneu, el Museu de Ciències Naturals de Barcelona (Jardí Botànic), l'Institut Botànic i les associacions d'amics del Museu i del Jardí Botànic.

Totes les sessions se celebren a les 19h i ofereixen, a més, una visita guiada a l'exposició *Salvadoriana* el dissabte següent, a les 12h. Tota la informació la trobareu a: www.agendamuseuciencies.cat

Pere Viladot i Neus Ibáñez. Foto: Ateneu Barcelonès

La papallona colibrí (*Macroglossum stellatarum*)

Gairebé tot l'any, al Jardí hi podem veure aquesta curiosa papallona, disputant-se el nèctar amb abelles i borinots en un ball rítmic i pausat, de flor en flor, com si fos un joc.

Aquesta papallona és un esfíngid i, doncs, pertany al que comunament coneixem com a arnes, que acostumen a tenir hàbits nocturns. Afortunadament per a nosaltres, però, a aquesta original arna li agraden el sol i les flors, sobretot les blaves, tubulars i riques en nèctar (*Echium*, *Buddleja*, *Lavandula*, *Syringa*, *Verbena*, *Viola*, *Jasminum*, *Tulipa*, *Primula*, *Phlox* o *Stachys*).

Per la seva aparença i la seva manera de volar i d'alimentar-se es podria

confondre amb un petit colibrí; però si ens hi fixem amb detall hi apreciarem les antenes, que la delaten. De fet, la semblança entre aquesta papallona i el colibrí és tanta que es consideren un exemple d'evolució convergent. És a dir, dues espècies que no tenen res a veure en el seu origen, però que a través de l'evolució han arribat a enormes similituds. I aquestes semblances no es limiten a l'aspecte, sinó que hi ha també sorprenents similituds en el metabolisme i la fisiologia d'ambdós animals.

Pel seu frenètic batre d'ales, a aquesta papallona li cal molta aportació energè-

tica. És per això que ha de passar molta estona alimentant-se, satisfent així una gran necessitat de sucres. A canvi, té una capacitat d'aprendre molt gran, i pot portar el compte de les flors ja visitades, per no malbaratar energia amb flors que ja ha libat. L'endemà a la mateixa hora, però, tornarà a les mateixes flors, de manera que podem afirmar, sens dubte, que és un magnífic i fidel pol·linitzador.

Les femelles adultes realitzen la posta en individus del gènere *Galium* o *Rubia*, on els ous passaran inadvertits per la seva semblança amb els botons florals d'aquestes plantes. Les larves són verdes amb dues línies grogues i la típica "banya" darrere, característica de les esfínxes. S'alimenten, a més del gènere *Galium*, dels gèneres *Rubia*, *Stellaria*, *Asperula*, *Buddleja*, *Primula*, *Centranthus*, *Viola*, *Verbena*, *Echium*, *Stachys* i *Scabiosa*.

Text i fotografies: Ángel Hernansáez

Visita a Gombren

El passat 1 de juliol, dinou voluntaris del grup d'etnobotànica, i d'acord amb el projecte que havien presentat per al 2015, van fer una visita al Jardí Botànic de Gombren, acompanyats per cinc tècnics del JBB.

Aquest jardí està especialitzat en plantes medicinals i la visita va resultar de gran interès per als voluntaris, que ens han demanat que agràim publicament l'atenció que els va dispensar la guia i cofundadora, Conxita Cortina, una mostra de com la voluntat i la dedicació aconseguen resultats importants. Tots els assistents encoratgen els lectors i els recomanen una visita a aquest jardí.

Per a més informació:

info@gombren.com. Tel. 649 19 11 88
C. Carbasser, 4. 17531 Gombren (el Ripollès)

FOTOGRAFIA: PERE MARCO

Suport a la formació professional

Entre les accions de suport que l'Associació ofereix al Jardí Botànic hi figura l'atenció a persones en etapa de formació. Aquesta és una faceta poc conegu-

da de la intervenció de l'Associació en les relacions entre estaments docents i professionals. En el transcurs del primer semestre de 2015 s'han subscrit tres convenis adreçats a estudiants en pràctiques corresponents a dos alumnes de l'IES Castellar del Vallès i un de l'Institut Riera Baixa del Prat de Llobregat del cicle formatiu de Jardineria, Paisatgisme i Agricultura Ecològica.

Re-verdir la ciutat

En el marc del Planta't del 7 de juny, l'Associació va promoure la primera trobada d'entitats dedicades al verd urbà. Hi van participar les entitats següents: Mediterranean Garden Society, Jardins i Jardineros, El jardí del silenci, Plataforma per la recuperació

FOTOGRAFIA: IGNACIO R. SOMOVILLA

dels horts de la Font Trobada, Re-farm the city, Amics dels Jardins, Park(ing) day, Jardí Botànic de Gombren, Gardens from Spain i Eix Verd.

Amb aquesta primera trobada ha quedat palesa la idoneïtat de l'espai de la Masia, ja que és un punt de referència per trac-

tar temàtiques comunes. Es va constatar que la possibilitat d'oferir música suau a l'hora del pícnic en un entorn com l'hort i el prat, amb una ombra que propicia la tranquil·litat, és un valor a afegir al del Jardí Botànic Històric i l'entorn de la Masia. De cara a la tardor es preveu una reunió entre els assistents i altres grups interessats per fer una programació que reculli les possibles activitats de cada entitat.

Racones de Llum: la mirada d'un jardiner

L'exposició de fotografies de l'Àngel Hernansáez, que va obrir l'espai de la Masia com a sala d'exposicions, ha estat cedida al centre cívic Baró de Viver, i es compleixen així els objectius de fer-la itinerant.

Viatges a jardins: el descobriment del jardí mallorquí de Heidi Gildemeister

Enguany ja hem gaudit dels jardins de Sevilla i de la grandesa de la jardineria francesa en el recorregut pel Loi-

re. Encara ens falta l'encant decadent dels jardins de Lisboa o l'esplendor simbòlica dels jardins de l'Índia. Al juny ens vam apropar a les belleses de Mallorca: vam recórrer jardins antics com Alfabia o Raxa, i vam aprofundir en el personalíssim món de l'arxiduc Luis Salvador, visitant l'exposició que commemora el primer centenari de la

FOTOGRAFIA: IGNACIO R. SOMOVILLA

seva mort i, sobretot, passejant per les seves belles finques, que miren a mar en la serra de Tramuntana, Miramar i Són Marroig. En el nostre viatge, la cicereta va ser la visita al jardí de la mítica Heidi Gildemeister. Reconeguda com una de les grans divulgadores, defensores i reivindicadores del jardí "mediterrani", ha creat un verger on, a la manera del nostre jardí botànic i a través de múltiples viatges pel món, recull diferents plantes dels habitats mediterranis. Un veritable festí per a tots els sentits.

(Text d'Ignacio R. Somovilla)

AGENDA

Paradís perdut. Segona mostra de cinema i jardí

Del 17 al 27 de setembre del 2015
a la Filmoteca de Catalunya

Ens apropem de nou al fascinant, complex i ric món del Jardí. Tornem a inundar de verd les sales de la Filmoteca apropant el Jardí Botànic de

Barcelona al centre del Raval barceloní. Obrim la porta del setè art i ens endinsem en aquest polièdric verger. En aquesta mostra, el jardí es converteix en metàfora d'un món feliç els protagonistes del qual ignoren que és a punt de desaparèixer de forma tràgica (El jardí dels Finzi-Contini); en l'essència de la decadència de dues dames de l'alta societat novaioquesa (Grey Gardens); en un al·legat feminista de la passió de Virginia Woolf i Vita Sackville-West (Orlando); en un divertit escenari d'enamoraments galants en vers (El perro del hortelano); en la materialització laberíntica de

l'univers borgià (Jardín de sueños), o en una clamorosa reivindicació ecologista global (God save the green). El jardí dona cabuda a tot perquè és permeable al món, perquè malgrat que els seus murs són alts, són transparents i ens permeten entendre i explicar els nostres paradisos, perduts i recuperats. (Text d'Ignacio R. Somovilla)

Recordeu que tindrem entrades gratuïtes per als socis de l'AAJBB. Consulteu-ho a Secretaria.

Apunts de Botànica. Conceptes bàsics

Dissabtes 17, 24 i 31 d'octubre
i 7 de novembre d'11 a 13 h

Amb aquest títol es posa en marxa un curset molt reivindicat per nous socis de l'entitat i visitants del Jardí. Es donarà un inici de coneixements de com són i com funcionen aquests éssers vius que tant ens acompanyen en la vida quotidiana: regalem flors, tenim un jardí o una terrassa, contemplem el pas de les estacions, utilitzem les fibres naturals, etc.

El curs es desenvoluparà al llarg de tres sessions teòriques a la Masia del Jardí Botànic Històric, i una quarta de pràctica amb la visita guiada al Jardí Botànic, i anirà a càrrec de la biòloga Lourdes Roca. Es facilitarà material als participants.

Cal fer-ne inscripció prèvia a Secretaria.

La nostra llavor fa créixer el Jardí

Bromèlies i ocells. Il·lustració de Michael DiGiorgio

**Associació d'Amics
del Jardí Botànic**

www.amicsjbb.org

**museu de
ciències naturals**
de Barcelona

Consorci format per
l'Ajuntament de Barcelona i
la Generalitat de Catalunya

www.museuciencies.cat
www.agenda.museuciencies.cat
www.blogmuseuciencies.org
www.facebook.com/museuciencies

museuciencies@bcn.cat

Museu Blau
Parc del Fòrum

Jardí Botànic
Jardí Botànic Històric
Parc de Montjuïc

Museu Martorell
Laboratori de Natura
Parc de la Ciutadella

Institut Botànic de Barcelona
Centre mixt CSIC-Ajuntament de Barcelona

**Associació d'Amics del Jardí Botànic
de Barcelona**

**Associació d'Amics del Museu de
Ciències Naturals de Barcelona**

**El Cercle del Museu de Ciències
Naturals de Barcelona**